

Олександр Варнавських,
начальник відділу
інженерно-технічних та економічних експертиз,
Науково-дослідний
експертно-криміналістичний Центр
при УМВС України в Тернопільській області

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ, СКОЄНІ ПРОТИ НЕПОВНОЛІТНІХ

У статті розкриті особливості кримінальної відповідальності дорослих за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність.

Oleksandr Varnavskykh

PARTICULARITIES OF CRIMINAL RESPONSIBILITY FOR CRIMES COMMITTED AGAINST TEENAGERS

The article analyzes the features of criminal responsibility of adults for involving a minor in criminal or other antisocial activities.

Втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність посягає на основи суспільної моралі у сфері розвитку і виховання молодого покоління, згубно впливає на молодих людей, створює для них спотворені орієнтири, прищеплює асоціальні ідеї, аморальні погляди й навички, істотно впливає на рівень злочинності неповнолітніх. Особливо небезпечними є дії, спрямовані на втягнення осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку, у злочинні групи, у вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів, а також тих, які поєднані з незаконним обігом наркотичних засобів або зброї, із застосуванням насильства, що посягають на статеvu свободу та статеvu недоторканість особи. Об'єктом таких злочинів є нормальний моральний розвиток неповнолітнього.

Правильне застосування та удосконалення законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну та іншу протиправну діяльність, своєчасний та якісний судовий розгляд справ такої категорії є важливим засобом захисту прав та свобод дітей та молоді в Україні. Залежно від характеру суспільної небезпеки і наслідків дій порушника насильство за правовою природою може бути кваліфіковано як адміністративне правопорушення або злочин, мати різну юридичну кваліфікацію. Особлива увага має бути приділена реальному забезпеченню прав неповнолітніх на захист і дотримання всіх вимог закону щодо особливостей розгляду справ цієї категорії громадян. Зокрема, є неприпустимим здійснення захисту неповнолітнього і дорослого в межах однієї справи одним і тим же захисником, не дивлячись навіть на можливий родинний зв'язок між ними. Обов'язково повно й усебічно мають з'ясуватись обставини, що негативно впливали на виховання неповнолітніх, зокрема встановлення характеру впливу, який застосовувався дорослою особою до малолітніх, вид фізичного або психічного примусу, а також від службових, матеріальних чи інших зловживань.

Втягнення у злочинну діяльність завжди передбачає наявність причинного зв'язку між діями дорослої особи і виникненням у неповнолітнього бажання вчинити протиправні дії. Це може досягатися за допомогою всіх видів фізичного насильства (заподіяння тілесних ушкоджень, мордування, катування тощо) і психічного впливу (погроза застосувати насильство, завдати матеріальних збитків, зганьбити в очах однолітків та товаришів, позбавити повсякденного спілкування; переконання, залякування, обман, шантаж, підкуп, розпалювання почуття помсти, заздрості або інших низьких почуттів; давання порад про місце й способи вчинення злочину або приховання його слідів; обіцянка приховати сліди злочину, забезпечити грошима, подарунками, розвагами тощо). Коли неповнолітній добровільно відмовився від вчинення злочину або не закінчив його (вчинив готування чи замах), дорослий несе відповідальність за втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність і за співучасть у незакінченому злочині. Якщо неповнолітній взагалі не робив спроби вчинити злочин і не готувався до цього, дорослий притягається до відповідальності за втягнення його у злочинну діяльність і за готування до злочину, у вчинення якого намагався втягнути неповнолітнього.

Батьки, опікуни, піклувальники, інші особи, які були зобов'язані за рішенням суду сплачувати кошти на утримання неповнолітніх дітей, але злісно ухилялися від цього або не виконували обов'язків щодо догляду за дітьми і втягували останніх у вчинення злочинів чи іншу антигромадську діяльність, несуть відповідальність за цілу сукупність злочинів. При вирішенні питання про покарання дорослих осіб, винних у втягненні неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність, повинно братись до уваги ступінь суспільної небезпечності такого злочину, треба враховувати форми і способи втягнення, ступінь негативного впливу на нормальний розвиток і здоров'я неповнолітніх, а також інші заподіяні злочином шкідливі наслідки.

Втягнення неповнолітнього у злочинну чи іншу антигромадську діяльність батьками, опікунами, піклувальниками, педагогами, спортивними тренерами, керівниками практики студентів, наставниками неповнолітніх на підприємстві чи в установі, як правило, свідчить про підвищену суспільну небезпечність цих

осіб та є для них обтяжуючим фактором при застосуванні покарання. На високий ступінь їх суспільної небезпечності може вказувати й те, що вони втягнули в зазначену діяльність неповнолітніх, які перебували в матеріальній чи іншій залежності від них, а також те, що останніх було втягнуто у злочинні групи, у вчинення тяжких, особливо тяжких злочинів, зокрема поєднаних із незаконним обігом наркотичних засобів чи зброї або посяганням на статеву свободу та статеву недоторканість особи.

Низка посягань проти неповнолітніх полягає у втягненні (залученні) їх :

- у злочинну діяльність;
- іншу антигромадську діяльність (пияцтво, заняття жебрацтвом, проституцією, азартними іграми);
- у незаконні дії з наркотичними засобами та психотропними речовинами.

Ознаки втягнення як ознаки складу відповідних злочинів:

1) це лише активні дії. Отже, шляхом бездіяльності (наприклад, надаючи неповнолітньому можливість спостерігати за вчиненням злочину, за відпрацюванням навиків злочинних прийомів та операцій тощо) виконати дане посягання не можна;

2) ці дії пов'язані з безпосереднім впливом на конкретного потерпілого. Безадресний вплив (наприклад, поширення відповідної літератури, співання «зłodійських» пісень) не є втягненням у злочинну діяльність;

3) втягнення полягає у фізичному насильстві чи психічному впливі;

4) метою втягнення є викликати у неповнолітнього прагнення взяти участь у одному чи кількох злочинах, а також зайнятися злочинною діяльністю взагалі;

5) є причинний зв'язок між втягненням і виникненням у неповнолітнього наміру вчинити злочин (злочини). Інакше кажучи, якби не було дій з втягнення, то неповнолітній не прагнув би зайнятися злочинною діяльністю.

Об'єктом посягань у даному випадку є моральні засади суспільства у ставленні до виховання підростаючого покоління. Вони передбачають охорону неповнолітніх від негативного впливу, який може викликати бажання зайнятися асоціальною діяльністю. Враховуючи найбільшу вразливість до негативних соціальних впливів неповнолітніх, потрібно: 1) посилити контроль за ставленням дорослих до своїх та чужих дітей; це питання повинно охоплювати усі галузі нашого життя – освіту, культуру, загальну відповідальність держави; 2) посилити контроль за неблагополучними сім'ями, тобто контроль за моральним розвитком і вихованням дітей і неповнолітніх; 3) пропагування ідеї прийомних сімей; 4) просвітницько-профілактична робота серед батьків щодо недопущення втягування чи залучення неповнолітніх до антигромадської діяльності, використання дітей у своїх цілях, що є передумовою позитивної корекції особистості та індивідуального попередження протиправної поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї : [навч.-метод. посібник] у 2 томах / О. Бандурка, О. Бандурка, В. Брижик та ін. ; за заг. ред. О. Бандурки, К. Левченко, І. Трубавіної. – Х. : Права людини, 2013. – Том 2. – 204 с.

Наталія Власова,

асистент,

Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ГАРМОНІЗАЦІЇ БАТЬКІВСЬКО-ЮНАЦЬКИХ ВЗАЄМИН НА ЗАСАДАХ ПАРИТЕТНОСТІ

У статті представлені результати емпіричного дослідження соціально-психологічних чинників, які сприяють розгортанню діалогу та розвитку батьківсько-юнацьких взаємин на засадах паритетності. Представлена інноваційна форма роботи з дисфункційними сім'ями.

Nataliia Vlasova

PSYCHOLOGICAL SUPPORT TO HARMONIZATION OF PARENTAL-YOUTH RELATIONS ON THE BASIS OF PARITY

This paper presents the results of empirical survey of social and psychological factors that contribute to dialogue and development of parent-child relations based on parity principles. The innovative way of work with dysfunctional families is presented.

Проблема насильства в сім'ї та жорстокого поводження з дітьми визнає своє існування в сучасних умовах розвитку українського суспільства. У науковій літературі достатньо чітко висвітлюються питання щодо організації психологічної допомоги жертвам насильства, визначаються наслідки впливу ситуації насильства на дитину, констатується необхідність вдосконалення системи заходів щодо попередження насильства в сім'ї [5]. У зв'язку з цим, все більшої актуальності набувають питання щодо активізації